

Hatırlatma:

İmam Mehdi (as)'a uymak Hz.Peygamber (saa)'e uymak gibidir. O'na uymamak Hz.Peygamber (saa)'e uymamak gibidir.

O'nun gaybeti boyunca uymamız gereken kimseler, İmam (as)'a sorulduğunda, şöyle buyurmuştur:

"Bizim ilmimizi, hadislerimizi nakleden alimlere, müçtehitlere uyun."

EHL-İ BEYT MEKTEBİNDE "TAKLİT"

Şia'ya göre her mükellef insan, hükmü herkesce bilinecek derecede açık olmayan şer'i hükümlerde, ister namaz, oruç, zekat ve hac gibi ibadi hükümlerle olsun ve ister muamelat denilen gayri ibadi hükümlerle ilgili olsun, hatta bütün davranış ve hareketlerinde aşağıda zikredilen üç yoldan biriyle amel etmek zorundadır.

a) Eğer kendisinin ilmi yönden ehliyeti varsa kendisi içtihat edip delillerine rücu ederek o hükmü elde etmelidir. Müçtehit olan birisini taklit etmesi caiz değildir.

b) Veya amellerinde ihtiyat üzere amel etmelidir.

c) Ya da şartlara haiz olan bir müçtehiti taklit etmelidir.

Taklit mercii olan müçtehitte gerekli olan şartlardan bazıları şunlardır: Müçtehit bâliğ, adil, alim, Şia-i isna aşeriyye, (Oniki imam şiası) erkek, dinin koruyucusu, kendi heva ve hevesine muhalefet eden ve mevlasının emrine muti' olan

272 / DOĞRULARLA BİRLİKTE

(itaat eden) birisi olmalıdır.

Fer'i hükümlerde içtihat etmek bütün müslümanlara farz-i kifayedir. Şartları haiz olan birisi bu görevi üstlendimi diğer müslümanlardan bu farz kalkar. Böylece diğerlerinin ona rücu edip Furu-i Din'de onu taklit etmeleri caizdir. Zira içtihat makamı herkesin ulaşabileceği kolay bir makam değildir. Bu makam insanın uzun bir süre çok derin bir ilmi elde etmeyi gerektirir. Bu ise ancak ömrünü eğitim ve öğretim yolunda sarfedip büyük bir ciddiyetle ağır zahmetlere katlananlar için mümkündür. İchtihat makamına ancak büyük nasibi olanlar erişebilir.

Resuluilah (s.a.a) buyurmuştur ki:

"Allah birinin hayrım isterse onu dinde fakih kılar."

Şia'nın bu konudaki görüşü Ehl-i Sünnet'in bu mevzudaki görüşünden, **müçtehidin sağ olması gerektiği şartıyla ayrılmaktadır.** Bundan başka açıkça ihtilaf ettikleri ayrı bir konu ise taklit üzere amel etmektir ki **Şia'ya göre mezkur şartlara sahip olan bir müçtehit, Hz. İmam Mehdi (s.a)'in gaybet zamanındaki naibidir.** Bu nedenle müçtehit fetva ve kazavet (kadılık) makamlarına sahip olmanın yanısıra bir çok Şia alimine göre müslümanların velayeti (yönetimi) de onun hakkıdır. **Onu reddeden birisi İmam'ın kendisini reddetmiş gibi olur.**

Buna göre mukallidler, hükümet işleri dahil olmak üzere aralarında olan bütün sorunlarda müçtehide rücu etmeli ve

TAKLİT / 273

mallarının humsunu müçtehide vermelidirler. Müçtehid de o malı zamanın imamı olan Hz. İmam Mehdi'nin naibi olarak şartların gerektirdiği şekilde harcar.

Ama Ehl-i Sünnet'in nezdinde müçtehit böyle bir makama sahip değildir. Ehl-i Sünnet sadece fıkhi meselelerde mezhep sahipleri olan dört imamdan birisine yani Ebu Hanife'ye, Malik'e, Şafii'ye ve Ahmet ibn-i Hanbel'e müracaat ederler. Şimdi çağdaş Ehl-i Sünnet alimlerinden bazıları ise bu dört imamdan yalnız birisine taklit etmek yerine bazı hükümlerde birini ve diğer hükümlerde de diğer birini taklit ediyorlar. Seyyid Sabık bu yönteme baş vurarak dört mezhebin fıkıhlarından derlenmiş yeni bir fıkıh kitabı yazmıştır. Çünkü Ehl-i Sünnet ihtilafta rahmet olduğuna inanıyor. Buna göre örneğin, Maliki mezhebinden olan birisi Malik'in nezdinde halledemediği bir sorunu Ebu Hanife'nin görüşü ile amel ederek çözebilir.

Bu hususla ilgili olarak Tunus'un mahkemelerinde vuku bulan bir olayı zikretmek faydalı olur sanıyorum. Olay şundan ibarettir.

"Bir kız sevdiği biriyle evlenmek istemiş; fakat kızın babası bu evliliğe razı olmamıştır. Bu kız ise evden kaçarak babasının izni olmadan bu gençle nikah yaptırmış ve onunla evlenmiştir. Kızın babası mahkemeye baş vurarak dava açmıştır. Bu kız ve kocası hakim huzuruna getirildiğinde hakim neden evden kaçıp velisinin izni olmadan evlendiğini sorunca kız demiştir ki: "Ben yirmi beş yaşında bir insanım; bu gençle Resulullah (s)'ın sünnetine uygun olarak evlenmek

274 / DOĞRULARLA BİRLİKTE

istedim. Fakat babam beni sevmediğim birisine vermek istiyordu. Bunun üzerine ben mecburen Ebu Hanife'nin fetvasına uyup bu gençle evlendim, zira artık ben bülüğa ermiş biriyim.

Bu olayı hakim kendisi bana anlatarak şöyle dedi: "Kaynaklara müracaat

ettiğimizde kızın doğru söylediğini öğrendik. zannedersen bilgili alimlerden birisi ona bu fetvayı öğretmişti. Bu yüzden de babasının şikayetini reddedip, bu evliliğin doğru olduğuna hüküm verdik. Babası sinirli bir halde mahkeme salonunu terketti. Kızı Maliki mezhebini bırakmış ve Ebu Hanife'ye tabi olmuştu. Ama babasına göre bu affedilmeyecek bir suçtu. Bu yüzden kızını sözde evlatlığından bile çıkarmıştı.

Bu ve benzeri olaylar mezheplerin fıkhi ihtilaflarından kaynaklanıyor. Mali ki mezhebine göre bekar bir kız ancak velisinin izniyle evlenebilir ve hatta bekar olmasa dahi velisi onun evlenmesinde görüş hakkına sahiptir ve onun izni olmadan yalnız başına evlenemez. Hanefi mezhebi ise bülûğ çağına ermiş bir kadının belli olsun veya duı kendi başına evlenebileceğini ve hatta kendi kendisinin nikah akdini bile kıyabileceğini söylüyor.

Mezhepler arasındaki bu türden ihtilaflar az değildir ve bunlar bazen müslümanlar arasında tefrika ve çatışmaya bile sebep olmakta ve vahim sonuçlar doğurmaktadır. Mesela yukarıda zikrettiğimiz olaya benzer hallerde genellikle baba, evladını mirastan mahrum bırakmakta bu ise okızia kardeşleri arasında düşmanlığın meydana gelmesine sebep

TAKLIT / 275

olmaktadır. Bundan dolayı ümmetin ihtilafı tefrikaya yol açtığı için rahmet değildir. En azından, bütün ihtilaflarda rahmet olduğu doğru değildir.

Ama ölüyü taklit etmekle ilgili görüşe gelince, Ehl-i Sünnet asırlarca önce ölmüş olan imamların taklit ediyorlar. Ehl-i Sünnet'e göre onlardan sonra artık içtihat kapısı kapanmıştır. Onlardan sonra gelen bütün alimler sadece dört mezhebin fikhını nesir veya şiiir şeklinde nakil ve şerhetmekle yetinmişlerdir. Bu arada bazı çağdaş Ehl-i Sünnet alimleri içtihat kapısının yeniden açılarak zamanın maslahatını gözününe alıp yeni ortaya çıkmış meselelerin hükmü hakkında içtihat etmenin zorunlu olduğunu savunuyorlar.

Fakat Şia, ölü bir müçtehidin taklit edilmesini caiz görmemektedir. Bu yüzden de bütün şer'i hükümlerde, önce zikredilen şartlara haiz olan hayattaki bir müçtehid taklit ediyor. **İşte bu, Şialarına gaybet döneminde adil fakihlere müracaat etmelerini emreden Hz. İmam Mehdi'nin emrine itaattan kaynaklanıyor.** Buna göre bir şii, falan şeyin hükmü budur derken hayatta bulunan bütün şartlara haiz bir müçtehidin fetvasına istinat etmekte; oysa bir sünni, falan şeyin hükmü budur derken o on iki asırdan fazla bir zamandan beri ölmüş bulunan bir mezhep imamının fetvasına istinat ediyor. Zira Hanefi, Şafii, Maliki ve Hanbeli mezheplerinin İmamları, yaklaşık 12 asır önce yaşamış ve birbirlerinden ders almışlardır.

Yine Ehl-i Sünnet bu imamların masum olduklarına da

276 / DOĞRULARLA BİRLİKTE

inanmıyorlar. Bu İmam'ların kendileri de böyle bir şey iddia etmemişlerdir. **Aksine Ehl-i Sünnet'e göre, bunların isabet etmeleri de hata etmeleri de mümkündür; fakat her iki halde de sevaba erdiklerine eğer isabet etseler iki sevap kazandıklarına, hata etseler de bir sevap kazandıklarına inanıyorlar.** Ama İmamiyye Şia'sı için taklit konusunda iki merhale sözkonusudur.

Birinci merhale, On iki İmam'ın (as) kendilerinin hazır bulundukları dönemdir. Bu dönem takriben iki buçuk asır kadar bir dönemi içermektedir. Bu dönemde Şia'nın muracaat ettiği İmamlar (Ehl-i Beyt imamları) kendi görüşleri ve reylerine göre içtihat etmeyip Allah tarafından vehbi olarak verilen, yanılışı olmayan ilimle Allah'ın ahkâmını Levh-i Mahfuz'da yer aldığı şekliyle halka açıklamışlardır. Onlar, Resulullah (s.a.a)'e inen ilmin hakiki varisleri ve ilim şehrinin Allah tarafından belirlenen kapılarıdır. Kur'an'ın hakiki tefsiri, onun muhkem ve muteşabihinin açıklaması onların yanındadır. Ehl-i Beyt hakkında Resulullah (s.a.a) sahih hadisinde şöyle buyurmuştur. **"Benim Ehl-i Beyt'im sizlerin içerisinde Nuh'un gemisine benzer; kim o gemiye binerse kurtulur ve kim ondan ayrırsa helak olur."**

Ve yine sahih bir hadiste şöyle buyurmuştur.

"Ben sizin aranızda iki değerli emanet bırakıyorum; biri diğerinden daha önemlidir, Allah'an kitabını ve Ehl-i Beyt'imi. Öyleyse bakın bunlar hakkanda bana nasıl halef olacaksınız. Gerçekten de bu ikisi havuz başında

TAKLİT / 277

(cennette) bana varıncaya dek birbirinden ayrılmazlar- Bunlardan öne geçmeyin ki, helak olursunuz ve onlardan geri kalmayın ki yine helak olursunuz ve onlara bir şey öğretmeğe kalkışmayan ki, onlar sizden daha bilgindir."

İkinci merhale bu güne kadar uzanıp gelen gaybet dönemidir. Bu dönemde Şia, örneğin hayatta bulunan bir müçtehide (mesela zamanımızda Ayetullah Hoi veya İmam Humeyni'nin görüşüne) göre falan şeyin hükmü böyledir der. (Bu kitabın telifi döneminde İmam Humeyni (r.a) ve Seyyit Hoi (r.a) hayatta idiler.)

Şia'nın gaybet döneminde istinat ettiği başlıca delilleri ise **Kur'an-ı Kerim** ve **Ehl-i Beyt İmamlarından ulaşan hadislerden (sünnetten)** ibarettir. İkinci derecede ise **adil sahabelerin nakliyle ulaşan sünnete** istinat ederler. **Yani bu kaynaklara dayanarak içtihat ederler.** İctihatlarında kıyas ve istihsana asla dayanmazlar. **Çünkü Şia mezhebine göre Allah'ın dininde kıyasa başvurmak kesin olarak haramdır. Şia nezdinde, Allah'ın her meselede ve her hususta bir hükmü vardır; müçtehit ya o hükmü ulaşır ve açıklar veya ona ulaşamaz.** Müçtehidin bir meselenin hükmüne ulaşmaması Allah'ın onu hükümsüz koyduğu

anlamına değildir. Bir şeyi bilmernek onun olmadığı manasına değildir. Bu sۆzümüzün delili Allah-u Teala'nın En'am suresinin 28. ayetindeki řu buyruğudur.

"Biz hiç bir řeyi Kitap'ta ihmal etmemiřiz"

"Doğrularla Birlikte" kitabından alınmıştır.

www.islamkutuphanesi.com

Dualarınızda bizleri unutmayın:)